

FLÜT EĞİTİMİNDE TEMEL BECERİLER VE DİL TEKNİKLERİ

Emre ÜSTÜN¹

ÖZET

Flüt eğitimi alan bireyin becerisi, bilgisi ve tekniği istenilen düzeye getirilerek müziği dinleme, anlama yorumlama gibi müzikal davranışları ve müziğe karşı duyarlılığının gelişim göstermesi sağlanacaktır.

Flüt eğitiminde, edinilmiş yanlış bir tekniğin alışkanlığa dönüşmesiyle ortaya çıkan problemin düzeltilmesi o tekniğin ilk kez kazandırılması aşamasından çok daha güç olacaktır. Bu problem, hem öğrenci hem de öğretmen için sıkıntı verici bir durum ortaya çıkaracaktır. Bu nedenle bireysel çalgı eğitimi branşlarından birisi olan flüt eğitiminde temel beceri ve tekniklerin bireye kazandırılması amaçlanmaktadır. Flütten doğru ve temiz ses çıkarabilme, çalgıya hâkim olma, doğru duruş ve tutuş, el, dudak, nefes ve vücut uyumu, el ve dil koordinasyonu, vibrato, dil teknikleri ve yorumlama gibi temel beceri ve tekniklerin flüt çalacak bireye mutlaka kazandırılması gerekmektedir. Eğitimcilerin, flüt eğitimi alan öğrencilerin flüt tekniğini geliştirmeleri ve teknik problemlerinin önüne geçerek daha sağlıklı bir yol izlemeleri için geçerliliği kanıtlanmış yeni yöntemleri takip etmeleri ve yeniliklere açık olmaları gerekmektedir.

Araştırmada, bireysel çalgı flüt eğitiminde flütte kazanılması gereken temel beceriler ve üfleme tekniklerinin önemi incelenmiş ve öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Müzik, Eğitim, Teknik, Flüt Eğitimi.

¹ Nevşehir Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Müzik ve Sahne Sanatları Bölümü.
emreustun1@hotmail.com

TONGUE TECHNIQUES AND BASIC SKILLS TO FLUTE EDUCATION

ABSTRACT

Flute education the ability of the individual, by bringing the desired level of knowledge and technique of music listening, musical behaviors, such as interpreting and understanding the sensitivity to the music will be provided as development.

Flute education, acquired a wrong turn to the habitual technique to give the resulting phase correction of the problem the first time that the technique would be much more difficult. This problem is an embarrassing situation for both students and teachers will reveal. Individual branches of education which is one the flute instrumental training aimed to gain some basic skills and techniques to the individual. Necessarily need to give individuals the basic skills and techniques to play the flute., such as correct and clean flute sound creatibility , instrument of domination correct posture and grip, hand, lip, breathing and body alignment, coordination of hand and tongue, vibrato, language and interpretation techniques. Educators, students studying flute flute technique and technical problems to develop a way ahead for the pursuit of better health, and to follow the new methods of proven validity should be open to innovation.

In the study, to have acquired the basic skills of individual instruments and the flute-blowing techniques flute importance of education were examined and recommendations are presented.

Key Words: Music, Education, Technique, Flute Education.

1.Giriş

Flütler tüm müzik aletleri içerisinde en eski ve geniş alana yayılabilmiş çalgılar arasındadır. Günümüzden yirmi bin yıl önce insanlar içi boş kemiklere, boynuzlara ve bambu kamışlarına üfleyerek ses elde etmişler ve bu çalgılarda birçok değişiklik yapmışlardır. Böylece çalgının gelişiminde büyük yol kat edilmiş ve bugünkü seviyesine ulaşılmıştır.

Tarih öncesi dönemlerde kemik, boynuz, fildişi, maden ve abanoz ağaçlarından yararlanarak insanların ses ürettikleri ilkel flütlere rastlanmaktadır. Japon, Çin, Hint, Mısır ve Eski Yunan'a kadar uzanan bu çalgı değişik

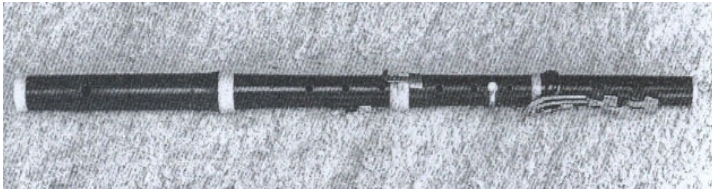
büyükölüklerde yatay ve dikey olarak yapılmıştır. İlk insanlar içi boş kemiklere, hayvan boynuzlarına, ağaç parçalarına ve bambu kamışlarına üfleyerek bu çalgının ilk örneklerini ortaya çıkarmışlardır. Farklı parçaları toplayıp birleştirerek, farklı sesler elde etmek için delikler açıp, bunların sesleri nasıl değıştirdiğini bulmuşlar ve günümüz flütünün ilk temellerini atmışlardır.

Ağaç üflemeli çalgılar insanlık tarihiyle aynı paralelde binlerce yılı geride bırakarak, teknik gelişimini sağlamış günümüzde müzik eğitiminde ve müzik sanatında gerçek yerini almıştır. Bugün dünyanın her yerinde toplumların duygu, düşünce ve heyecanlarının ifade araçlarından en önde gelenleridir (İlik, 1986;14).

Şekil-1: Eski flüt örnekleri

(Gençel, 2005; 4)

Şekil-2: Eski flüt örnekleri

(Solum, 1992;52,53)

1800'lü yılların flüt çalgısı açısından önemi çok büyüktür. Çalgının delik sayısı bu dönemde sekize çıkarılmıştır. Alman flüt virtüözü ve çalgı yapımcısı olan Teobald Boehm (1794-1881) flüte bugünkü mekanizmasını kazandırmış ve çalgının daha yüksek bir tona sahip olmasını sağlamış ayrıca çalıcının daha kolay ve hızlı çalabilme ihtiyacını karşılamıştır. Alman flütçü Boehm çalgıyı daha kolay çalınabilir hale getirip flüt tonunu yükselterek ses kalitesini arttırmayı hedeflemiş, 1846-1847 yılları arasında yeni bir mekanizma ortaya çıkarmıştır. Bu çalışma sonucunda başlık, gövde ve kuyruk olmak üzere üç bölümden oluşan çalgının yeni halinde ağızlığı kalkık olan başlık kısmı, ana perdelerin bulunduğu orta kısım ve sağ elin küçük parmağı için perdelerin bulunduğu kuyruk kısmı bulunmaktadır. Boehm'in kendi adıyla da anılan bugünkü modern mekanizma ile ses kalitesi artmış, kromatik notaların çalınışı daha kolay hale gelmiş ve tüm sesler aynı düzeyde tutularak güzel bir ton ortaya çıkmıştır.

Flüt ülkemize ilk kez 1826 yılında Nizam-ı Cedit Bando Takımıyla girmiştir. 1831 yılında kurulan Müzika-i Hümayun'un başına getirilen İtalyan flütçü Guseppe Donizetti ve flütçü Ahmet Necip Paşa değerli öğrenciler yetiştirerek ülkemizde bu çalgının gelişimi için ilk temelleri atmışlardır. 1908'de Meşrutiyetin ilanıyla, mi bemol flüt, fife, re bemol flüt, piccolo gibi flüt çeşitleri bando ve orkestrada kullanılmaya başlanmıştır. Musiki Muallim Mektebi 1929 yılında altı yıllık eğitim ile flüt bölümünden Neşet Bey'i, 1932'de Hasan Torganlı'yı ve 1936'da Basri Himmetzede'yi mezun etmiştir. 1936 yılında kurulan Ankara Devlet Konservatuarı'nı bitiren flütçüler ise yurt içinde ve dışında yayılarak ülkemiz adına birçok hizmet vermişlerdir.

2. Flüt Eğitimi

Eğitim bireyin yaşantısı içinde yetenekleri doğrultusunda amaçlı olarak, davranış kazanmasını ya da davranış değiştirmesini sağlamayı amaçlayan bir süreç olarak ifade edilebilir.

Bilindiği gibi bireyleri ve toplumları yönlendirme, değiştirme, geliştirme ve yetkinleştirmede en etkili süreçlerin başında eğitim gelir. Eğitimi geniş anlamıyla ele almak gerekirse bilinçli amaçlı ve istendik bir kültürlenme, kültürlenme ve kültürlenme süreci olarak tanımlayabiliriz (Uçan, 1997).

Eğitimin farklı birçok alanları bulunmakta ve bu farklı alanlardan birini de müzik eğitimi oluşturmaktadır. Müzik eğitimi bireye belirli müziksel davranışlar kazandırmayı amaçlayan, bireyin müziksel davranışlarını geliştirmesini ve bilinçli olarak müziği üreten ve tüketen, müzik yoluyla iyi ilişkiler kurarak toplumsallaşmasını sağlayan bir süreçtir. "Müzik eğitimi bireye kendi yaşantısı

yoluyla amaçlı olarak belirli müziksel davranışlar kazandırma, değiştirme ve geliştirme sürecidir” (Uçan,1997;8).

Müziğe karşı ilgi ve yeteneği olan bireyleri yetiştiren kurumlarda uygulanan eğitimin önemli bir dalı da çalgı eğitimidir. ”Çalgı eğitimi yoluyla öğrenci yeteneğini geliştirecek müzikle ilgili bilgilerini zenginleştirecek ve müzik beğenisini yüksek bir düzeye çıkarmaya çalışacaktır” (Tanrıverdi,1997;8).

Çalgı eğitiminin bir boyutu olan flüt eğitimi, çalgıyı etkin bir şekilde hedefler doğrultusunda bireyin flüt çalmayı geliştirebilmesi için yürütülen eğitim sürecidir. Flüt çalmayı amaçlayan bireye verilen eğitimin sağlıklı olabilmesi için flüt eğitiminin ileri bir düzeye taşınabilmesi amaçlanmalıdır. Bireyin öğrenme davranışını etkileyecek bir öğretim programı belirlenerek öğrencilerin öğrenme sürecinde performanslarını yükseltmek bakımından çalgı öğretim sürecinin müzik eğitimcileri tarafından etkili, verimli ve net bir biçimde sürdürülmesi gerekir.

Çalgı eğitiminin önemli boyutlarından birini oluşturan flüt eğitiminin temelinde flüt çalmayı öğrenebilme, geliştirebilme ve etkin bir şekilde kullanabilme basamakları uygulanır. “Flüt eğitimi ve öğretiminin içeriği aşamalı olarak; teknik alıştırma ve etütleri, Türk ve Dünya bestecilerinin eserlerinden örnekleri, eğitim müziği örneklerini, flüt literatürü ile okul müzik eğitiminde öğrenme-öğretme tekniklerini kapsar” (MEB, 2006;4).

Bireye verilecek olan çalgı eğitiminde bireyin bedensel yeteneklerini geliştirmenin yanı sıra ruhsal yetenek, duygu, beğeni ve yaratıcılık gibi unsurlara da önem verilmelidir. Bireyin çalgı çalmada gelişimi için çalgısına uygun bir vücuda sahip olması gerekmektedir. “Çalgı öğretimi, çalgı çalmayı çalgı öğrenmenin gerçekleşmesi ve çalgıyı seslendirmek için bireyin davranışlarında teknik ve estetik nitelikli yeni davranışlar geliştirmek amacıyla uygulanan süreçlerin tümüdür. Bu bir iletişim sürecidir. Çalgı öğretim sürecinde bilgi, beceri kazanılır ve davranışlar geliştirilir, estetik anlayış edinilir ve kişilik oluşumu sağlanır”(Akkuş,1996;164).

Flüt, öğrencinin çalgı, işitme, ses eğitimi ve yaratıcılığının geliştirilmesi gibi müzik eğitiminin özel amaçlarına hizmet eden önemli bir araçtır. Evrensel sanat içinde vazgeçilmez ve yoğun kullanılan ağaç üflemeli çalgı grubu üyesi olan flüt çalgısı ile flüt eğitimi alan birey müzik edebiyatındaki eserlere daha erken ulaşılacak, müzik dinleme alışkanlığının ilerlemesi ile yeni müzikleri üretme, heves ve becerilerine yönelecektir. Böylece bireyin yaratıcılık eğitimi de gelişecektir (İlik, 1990).

2.1. Flüt'ün Teknik Özellikleri

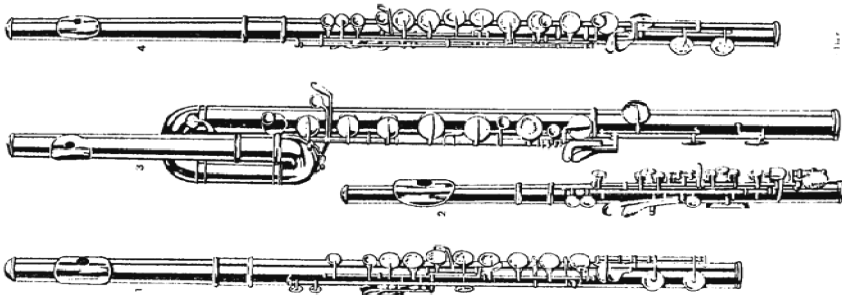
Modern flütün on üç deliği bulunmaktadır. Çalgının üzerine yerleştirilmiş olan perdeler, miller ve yaylar sayesinde çalgıyı kontrol etme imkânı daha yüksektir. Modern Böehm flütü, yaklaşık 66 cm uzunluğunda ve 2 cm çapında silindirik bir borudur, üç bölümden oluşur:

- a)Baş b)Gövde c)Kuyruk

Modern flüt üç oktavlık ses genişliğine sahiptir ve flüt notası sol anahtarına göre yazılır. Flütün en kalın sesi do sesidir. Bazı flütlerin kuyruk kısmına perde eklenmesiyle en kalın ses olan si elde edilir.

Günümüzde yan flütten başka piccolo (küçük flüt), alto ve bas flütlerde kullanılmaktadır. Piccololar yan flütlerin yaklaşık olarak yarısı kadar olup çalış tekniği ve ses genişliği aynıdır. Piccololar yan flütlerden bir oktav tiz başlar. Alto flütler ise yan flütlerden daha kalın ve daha uzundur. Ses rengi dolgun olan bu flütler, yan flüte göre tam dördü, bas flütlerde ise yazılan notalar yan flüte göre bir oktav pesten duyulur. Bas flüt ve alto flüt kullanım açısından pek yaygın olmayıp orkestralarda nadiren kullanılmaktadır.

Flüt üfleme çalgılar arasında en çevik ve en gösterişli çalgıdır. Dizi, arpej, süslemeler, triller, atlamalı ve kromatik sesler flütün teknik yapısına son derece uygun olup tek dil, çift dil, üç dil gibi üfleme tekniklerinin kullanımıyla her türlü tempoda rahatlıkla çalınabilmektedir.

Şekil-3: Modern flüt örnekleri

(Şensoy, 1997; 30)

2.2. Flüt Eğitimi Alacak Öğrencide Bulunması Gereken Özellikler

Flüt çalacak bireyde birtakım fiziksel ve müziksel özelliklerin bulunması gerekmektedir. Bireyde ses bozukluğu, kekemelik, işitme kaybı gibi kusurların bulunmaması, parmakların yumuşak, hafif ve normal, parmak uçlarının duyarlı ve hassas olması gerekir. Dudakların ince veya normal, diş yapısının düzgün olması ve ayakta durmayı engelleyici bir sakatlığın bulunmaması önemli özellikler arasındadır. Bireyin ezgi-ritim duygusu, nota okuyabilme gibi müzikal özelliklerini geliştirip iyi bir seviyeye getirmesi çalgı eğitiminde büyük önem taşımaktadır.

2.3. Flüt Eğitiminde Temel Beceriler

Bireysel çalgı eğitimi branşlarından birisi olan flüt eğitiminde temel becerilerin bireye kazandırılması amaçlanmaktadır. Flütten doğru ve temiz ses çıkarabilme, çalgıya hâkim olma, doğru duruş ve tutuş, el, dudak, nefes ve vücut uyumu, el ve dil koordinasyonu, sol anahtarını okuma, deşifre yapabilme ve yorumlama gibi temel becerilerin flüt çalacak bireye mutlaka kazandırılması gerekmektedir.

Flüt çalgısı sol anahtarı kullanılarak çalınan bir çalgıdır. Bu durumda flüte yeni başlayan bireyin sol anahtarını okuma becerisini iyi bir düzeye getirerek notasyon şifrelerini çözümleyebilmesi gerekir. Böylelikle bireyin iki elini flüt tuşeleri üzerinde kullanımı rahatlıkla ortaya çıkar. Deşifre becerisi ile bireyin notasyonu doğru okuyarak flüt tuşelerine aktarabilmesini, yorumlama becerisinde ise seslendirilen eseri bireyin hissederek ifadeli bir biçimde uygulayabilmesi sağlanmalıdır.

İki tür deşifre vardır; birincisi ilk defa ele alınan bir eseri yavaş, yavaş ve her notasını inceleyerek okumak; ikincisi eserin temposuna yakın bir hız belirlenerek eserin karakter ve anlatımına dikkat ederek notaları okumaktır (Fenmen, 1991).

Flüt eğitiminde doğru bir duruş pozisyonu için dengede durulmalı, vücut ağırlığı iki ayağa eşit olarak dağıtılmalı, bacaklar birbirine paralel olmalı, kollar vücuda fazla dayanmamalı, dirsekler vücuda doğal bir uzaklıkta olmalıdır. Güzel bir ton oluşturabilmek için ağızlık dudağa yerleştirilirken doğru konumda olmasına özen gösterilmelidir. Ağızlığın alt dudağın sınırına yerleştirilmesi, üflerken dudakların gergin olmadan daha rahat ve gevşek bir pozisyonda olması, öğrencinin uzun ses çalışmalarına önem vermesi ve kendisini dinlemesi gerekmektedir. Parmak tekniğinde problem yaşayan öğrencilerin ayna karşısında çalışmaları, etüt ve eser çalışmasına hemen ara vererek kolaydan zora doğru olan dizi çalışmalarına başlamaları gerekmektedir. Sağ el başparmağın fa perdesiyle paralel pozisyonda

olması ve flütün kuyruk kısmının sağ el küçük parmağın rahat edeceği şekilde ayarlanması parmakları rahat kullanabilmek açısından faydalı olacaktır. Nefes ve diyafram kullanımında problem yaşayan öğrencilerin sık sık nefes ve diyafram egzersizleri çalışması ve uzun ses çalışmaları yapması gerekmektedir. “Flütü tutma pozisyonunun insan vücudu için doğal ve ideal bir pozisyon olduğunu söyleyemeyiz. Bu tutuş şekli omuzlar, boyun ve kollar için hassas bir pozisyonudur. Bu nedenle, doğru açıyı korumak, kasları gereğinden fazla zorlamadan çalabileceğimiz en sağlıklı pozisyonu bulmamızı sağlar” (Ekebakan, 2007; 54).

Flütte tekniğin temeli doğru vücut pozisyonu, ellerin flütü doğru kavraması ve flütün doğru bir şekilde dengelenmesiyle rahat bir tutuş pozisyonuna dayanır. Flütün ağırlığını bilekler ve ön kollar taşımalı, çene, sol el işaret parmağının boğumu, sağ el başparmağı ve sağ el serçe parmağıyla çalgının dengede durması sağlanmalıdır. Böylece parmaklar daha rahat hareket edebilecek duruma gelir. Parmaklar yuvarlak, perdelere yakın ve gevşek olmalıdır. Tonun parlaklığı ve matlığıyla ilgili olarak üfleme pozisyonu ve hava basıncı arasında doğrudan bir ilişki bulunmaktadır. Doğru üfleme pozisyonuna sahip olmak için dudaklar esnek ve serbest olmalı, gergin tutulmamalı ve kasılmamalıdır. Üst dudak alt dudağa kıyasla önde durarak flüte aktarılacak hava akımı aşağıya doğru yönlendirilmelidir. Çenenin gevşek tutulmasıyla ağız boşluğunun genişletilmesi hava akımının doğru yönlendirilmesine yardımcı olacaktır. Boğazın açık tutulması sağlanmalıdır; böylelikle ciğerlerden gelen havanın nefes borusundan ağıza aktarılması kolaylaşacaktır. Bunun için boğazın esniyormuş ya da “Aa” diyormuş gibi açık tutulması sağlanmalıdır.

Flüt çalarken kullanılan dil tekniklerin yanında ellerinde dil vuruşlarıyla koordineli olarak hareket etmesi gerekmektedir. Dil vuruşuyla parmak hareketinin doğru orantılı hareket etmesi ve bu becerinin gelişebilmesi için uygun etüt ve eserlerle çalışarak bu tekniğin iyi bir seviyeye getirilmesi amaçlanmalıdır. Flüt dağarındaki tüm eserler bu becerinin geliştirilmesiyle seslendirilir. Yapılan çalışmalarda bireyin duruş pozisyonuna önem verilmeli, çalışmanın ayna karşısında alışkanlık haline gelinceye kadar vücut kontrol edilerek devam edilmesi gerekmektedir. Ayrıca flüt olabildiğince yere paralel tutulmalı, baş dik durmalı ve dikkatli bir çalışmayla bu beceriler pekiştirilmelidir.

2.4. Flüt Eğitiminde Nefes ve Ton Geliştirme Tekniği

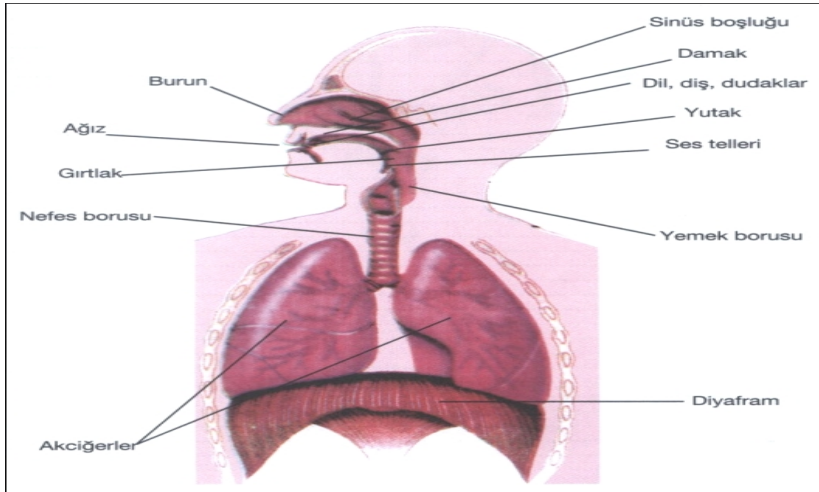
Güzel ve doğru ses üretimi için dikkat edilmesi gereken hususların en başında nefes gelmektedir. Nefes, çalgıcının en temel malzemesidir ve onu en iyi şekilde alıp kullanmayı bilmek ilk görevlerden biri olmalıdır. Flüt öğrenmeye yeni başlayan bir birey için doğru ses çıkarmak ilk amaç olmalıdır. Bu amaca ulaşmak

uzun ses üfleme çalışmalarıyla gerçekleşmektedir. İlk adımda birey flütü el yordamıyla dudağına yerleştirip ses çıkarmaya çalışmalıdır (Dural, 2007).

Nefes tekniğine büyük etkisi olan diyafram, göğüs boşluğunu karın boşluğundan ayıran yassı bir kastır. Bir kubbe görünümünde olup genişlemesi dikey olan bu kas yapısı kasıldığında, göğsün alt bölümüne, arkalara ve yanlara doğru genişleyerek ciğerlere hava dolması için boşluk oluşturur. Flüt çalmak için diyaframın 70-100 milimetre kadar genişlemesi gerekecektir. Bu da bilinçli, doğru ve düzenli bir çalışma ile ortaya çıkar.

Diyafram nefesinin doğru kullanılması uzun çalışmalar sonunda beceriye dönüştürülebilir. Bu süreç, çalgısını yeni öğrenmeye başlayan bireyler için sıkıcıdır. Bu çalışmaların beceriye dönüşmesi için sabır gerekmektedir. Bu nedenle nefes başlangıçta büyük bir problemidir. Fakat sabır, çaba ve zaman ile problemin boyutu azaltılabilmektedir (Dural, 2007).

“Göğüs kafesinin kullanımı söz konusu olduğunda flütistler şancılarla aynı yöntemi uygularlar. Nasıl ki kambur duran birinden büyük bir ses çıkmazsa aynı şekilde omuzları içe dönük, göğsü çukurlaşmış bir flütist de iyi bir ton elde edemez. Nefes alırken omuzları kaldırmak gırtlakın sıkışmasına, hırıltılı bir sesle çalmaya, ciğerlerden gelen havayı doğru kontrol edememeye neden olduğundan yapılmaması gereken bir harekettir” (Turgay, 1993;5).

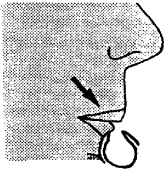

Şekil-4: Flütte hava akımı (Meb, 2009;71)

Flüt sesi ağızlığa üflenlen hava ile başlamaktadır. Üflenlen havanın bir kısmı flütün içine, diğer bir kısmı ise dışarı çıkar. Flütün içine giren hava akımı flütte titreşime yol açarak; dudak, çene, dil, damak, gırtlak ve diyaframın doğru kullanımıyla flütün alt seslerinden güçlü ve dolgun, üst seslerindense yumuşak bir ton elde edilmesini sağlayacaktır. Flütte ezgileri seslendirme esnasında nefes alma ihtiyacı çok daha fazladır. Bu durum bireyin ilk zamanlarda nefesinin çabuk tükenmesine neden olacaktır. Bunun önüne geçebilmek için flüt çalan bireyin ezgide uygun nefes yerlerine ve suslara dikkat etmesi, ayrıca diyafram desteğini iyi kullanması ve uzun nefes çalışmalarına önem vermesi gerekmektedir.

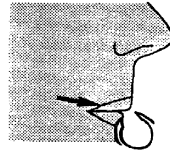
Flütten elde edilecek güçlü bir ton, dudaklarda esnekliğin sağlanması, üflenlen havanın flütün içine doğru yönlendirilmesi ve diyafram desteğinin kullanılmasıyla ortaya çıkar. Üst seslerdeki yumuşak tonları oluşturabilmek için ağız içinin daha geniş tutularak dudak esnekliği ve diyafram desteğinin sağlanması gerekmektedir. Alt çenenin hafif öne çıkarılması ve üflenlen havanın flütün ağızlığına dik ve biraz yukarıya aktarılmasıyla yumuşak tonları yakalamak daha kolay olacaktır. Bireyin istediği tona ulaşması için flütün ağızlığına üflenlen havanın açısına dikkat etmesi ve flüte aktarılan hava akımını yapılan nefes ve diyafram çalışmalarıyla bilinçli olarak beceriye dönüştürülmesi gerekir. “Güçlü bir ton için küçük bir delikten hızlı bir hava akımının geçmesi gerekir. Yumuşak bir ton içinse üfleme deliği genişletilmeli ve hava akımı yavaş olmalıdır. Güçlü ve yumuşak tonları çalmaya başlarken tek bir ses üzerinde çalışmak daha yararlı olur” (Turgay, 1993;8).

ÖRNEK 1:

Kalın sesler için hava akımı flütün içine aşağı doğru yönelmelidir.

ÖRNEK 2:

Oklar üfleme deliğinde sesin olduğu köşeye doğru yöneltilmesi gereken hava akımını gösteriyor. Tiz sesler için üfleme açısı biraz yukarıya yönelmelidir.

Şekil-5: Flütte hava akımı

(Turgay 1993;5)

Flütün üç oktavlık ses aralığı bulunmaktadır. Bu üç oktavlık ses aralığı içerisinde sesin kapalı, mat ve zayıf bir ton oluşturmaması için doğru bir üfleme pozisyonuna ve yeterli hava basıncına ihtiyaç vardır. Temiz ve parlak bir ton için seslere iyi odaklanarak hava akımının flüte aktarılması gerekir. Birinci oktav içerisinde doğal bir ton yakalamak için dudakların çok sıkı olması, flütün ağızlığının içeri veya dışarı çevrilmiş olması, boğazın sıkılması, başı öne eğerek üfleme çalışmak gibi hataları önlemek gerekecektir. Birinci oktav içerisinde yapılacak çalışmalarda hava basıncını sağlamak ve nefes borusunu daraltmamak için boğazı sıkılamaya dikkat edilmesi gerekir. Doğru bir üfleme pozisyonu ve yeterli hava basıncı sağlandığında birinci oktav sesleri zorlanılmadan elde edilir.

Flütte ikinci oktav en rahat ses verilebilen aralıktır. Bu rahatlığı korumak ve sesin çatlamasını engellemek amaçlandığında, dudakları biraz daha rahat bırakarak hava akımını kolaylaştırmak gerekecektir. “İkinci oktav seslerini çalarken sesin her zaman yuvarlak ve pürüzsüz olmasına özen gösterilmelidir. Sesleri zorlamaktan kaçınılmalı ve her zaman flütün doğal sesi korunmalıdır. Aksi halde sesin çatlaması gibi bir problem ile karşılaşılabilir. Bu noktada üst dudağı gevşek ve dudakların köşelerini serbest bırakmayı unutmamak gerekir” (Turgay, 2002;25).

Flütün üçüncü oktav seslerinde doğal ve parlak bir ton elde edebilmek için doğru hava basıncı sağlanmalı, zayıf ve güçsüz bir tondan kaçınılmalıdır. Birinci ve ikinci oktav sesleri üzerinde yapılan çalışmalarda tam neticeye ulaşılmalı ve daha sonra üçüncü oktav sesleri üzerinde çalışmalar yapılmalıdır. “Üçüncü oktav sesleri, birinci ve ikinci oktav seslerine göre daha riskli olduğu için önce yapılan çalışmalarda tam neticeye varmak çok önemlidir. Üçüncü oktav seslerinden farklı renk elde edebilmek diğer oktavlara göre çok daha güçtür” (Turgay, 2002;29).

Flütte karın kasları ve diyaframın doğru kullanımı, hava basıncının artırılması, dudak, ağız ve boğazın sıkılmaması ve ağız boşluğunun genişletilmesiyle aralıklar ve melodik pasajlarda flütün doğal sesleri korunacak, ayrıca üfleme pozisyonunun gelişimi, nüans ve ton anlayışının bütünleşmesi sağlanmış olacaktır.

2.5. Bireysel Çalışma Süreci ve Hedeflenen Davranışlar

“Müzik öğretim tekniklerinin öğrenilmesi ve alan uygulamaları ile yetişen müzik eğitimcileri öğrencilerin bilişsel, duygusal ve devinışsel alanlardaki gelişmelerini sağlayan uygulayıcılardır” (Dündar, 2003;57). MEB ‘nın 2006 yayınlı kitapçığında (2006;2) (Uçan,1988) durumu şöyle vurgulamıştır; Müzik eğitimcisi ve öğrenciler arasında çalgı kullanılarak sağlanan müziksel iletişim, öğrencide istenilen

davranışların ya da davranış değişikliklerinin oluşturulabilmesini önemli ölçüde etkilemektedir.

Müzikte yetenekli olmak, çabuk öğrenebilme ve hızlı uygulamaya geçmek çok önemli bir özellik olmasına rağmen tek başına bir şey ifade etmez. Bireylerin kendilerine ait olan zamanlarını en etkili ve verimli bir şekilde değerlendirmeleri gerekmektedir. Dersin öğretmeni tarafından belirlenecek bir programla bireyin her gün bireysel çalışma yapması gerekmektedir. Bu çalışmalarda öğrenilen teknik konuların pekiştirilmesine, alıştırmalara, etütlere, ilk bakışta nota okumaya, nefes ve diyaframı geliştirecek egzersizler yapmaya önem verilmelidir. “Çalgı öğretiminde süreklilik ilkesi öğrencinin derslere tam devamını ve her gün programlı olarak bireysel çalışma yapmasını gerektirmektedir. Bu nedenle her gün belirli bir çalışma süresi ayrılmalı ve ona uyulmaya çalışılmalıdır. Çalışmaya başlamadan önce çalışma süresinin akıllıca planlanması çok önemlidir. Günlük çalışmada teknik konulara, alıştırma, etütler ve yapıtlar ile eskiden çalışılan parçaların tekrarına ve deşifreye yer verilmelidir” (Çimen, 1994;137).

Bireysel çalışma sürecinde hedeflenen davranışları elde edebilmek için bireyin zihin gücünün tam katılımı sağlanmalıdır. Aklın başka bir yerde olması yapılan çalışmada uygulanan hataların pekiştirilmesine ve bu hataların alışkanlık haline gelmesine sebep olabilir. Bu da harcanan zamanın ve verilen emeğin boşa gitmesine yol açar. Bu yüzden çalışma süreci içerisinde olan bireyin zihinsel durumu büyük önem taşımaktadır. “Çoğu öğrenci çalışırken, parmakları ve elleri ile alışık bir şekilde hareketleri yapmasına karşın, akılları başka yerdedir. Böyle bir çalışmada kontrolden yoksun olduğu için boşa gitmekte olan zaman ve emek vardır. Sadece zaman ve emek değil bir de zararı vardır. Çünkü akıl olaya karışmadığı için, yapılan hatalar varsa onlarda tekrarlanarak pekiştirilmektedir. Zamanla hatalı sesler kulağa etki etmez. Bu hatalar benimsenmiş olur. Bu tür bir çalışma şekli, yani akıl ve kulağın iş başında olmadığı zaman yapılan uygulama artık bir alışkanlık haline gelirse tekrar akli ve kulağı kontrol eder duruma getirmek çok fazla efor gerektirecektir” (Büyükaksoy, 1997;62).

Flüte yeni başlayan öğrenci bu çalgıyla ilk tanışmasında zorluklar ve güçlükler ile karşılaşabilir. Bu durumda bireyin cesaretini yitirmesine izin verilmemeli ve can sıkıcı çalışmalarla usandırılmamalı, kırıcı ve kötü eleştirilerden uzak durarak oluşan ya da oluşacak problemlerin önlemleri alınmalı ve çözüm yolları bulunmalıdır. Eğitiminin vereceği güzel örnekler sayesinde öğrenci durumu daha iyi algılayacaktır.

2.6. Flütte Dil Teknikleri

Flüt çalgısında kullanılan birçok üfleme tekniği bulunmaktadır. Flütte; temel dil vurma tekniği, legato, staccato, vibrato, kesik ve vurgulu (aksanlı) çalma, tek dil, çift dil ve üç dil gibi pek çok nefes, dil ve ifadelendirme teknikleri kullanılır.

2.6.1. Tek Dil Tekniği

Tek dil tekniğinde iki nota dilin bir hareketiyle birbirinden ayrılır. Bu dil hareketi pek çok değişik biçimlerde gerekli görülen durumlarda uygulanabilir. Tek dil hareketinde her ton özellikle çalışılmalıdır. Dil ucu “tu-tü, du-dü” hecesi söylerken gırtlaktan itilir, hafif vurulur ve çabuk bir şekilde geri çekilir. Tek dil hareketi sadece yavaş pasajlarda uygulanır (Prill).

2.6.2. Çift Dil Tekniği

Hızlı pasajlarda tek dil tekniğinin yetersiz kalmasıyla çift dil tekniğine gerek duyulur. Çift dil tekniği öğretiminde “tu-ku, tü-kü, du-gu, düğü” hecelerinin kullanılması gerekir. Bu telaffuzun zorluğu iki dil hareketinin eşit olmasından kaynaklanmaktadır. Bu çalışmada ikinci hecenin boş bir ses gibi duyulmaması için ikinci notaya daha kuvvetli bir vurgu yapılması ve çalışmalarda temponun yavaş yavaş artırılarak tekniğin pekiştirilmesi amaçlanmalıdır.

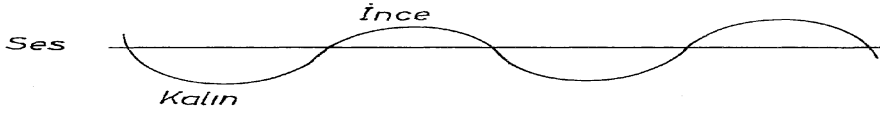
Öğrenci bu telaffuzun uygulamasını ton ve telaffuzda aynı niteliği elde edene kadar, bu iki dil hareketinin eşitliğini sürekli aklında tutarak yapmalıdır. Çift dilin genellikle çok hızlı nota artışında kullanılması gerekiyorsa da, başlangıçta yavaş uygulanması daha yararlı olacaktır. Böylelikle öğrenci kuvveti ve açıklığı ikinci notaya verir. Ayrıca dilde büyük bir kolaylık elde eder ve tek dil ile çift dilde uygun olan parçaları kolaylıkla çalabilir. Unutulmamalıdır ki bu telaffuz hızlı yapıldığında dinleyenlere tek dil izlenimi vermelidir (Taffanel and Gaubert,1923).

2.6.3. Üç Dil Tekniği

Üçlü ritimlerde tek dil ve çift dil tekniğinin yetersiz kalmasıyla üç dil tekniği kullanımı ortaya çıkar. “Tu-ku-tu, tü-kü-tü, du-gu-du, dü-gü-dü” hecelerinin telaffuzu ile hızlı üçlemeler yapılarak oluşan bu teknik dilin itme, çekme ve tekrar itme şeklindeki üç hareketiyle kullanılır. Bu üçlemenin ikinci hecesine yapılacak vurgulama ile kopukluk ortadan kaldırılmalı, tempo derece derece artırılarak iyi bir uyum içerisinde bütünlük sağlanmalıdır.

2.6.4. Vibrato

Vibrato, uzun bir sesin dar bir alan içerisinde kalından inceye, inceden kalına dalgalandırılmasıdır.

Şekil-6: Sesin dalgalanması

(Akıncı 1994;13)

Vibrato, sesin frekans ve şiddetinde periyodik değişiklikler yapmak demektir. Eskiden vibratonun kaynağının solunum kasları olduğu düşünülürdü. Uzun zamandır bilim adamları için bir bilmece olan vibratonun gırtlakla ilgili olduğu artık biliniyor. Vibrato beyin sapında ya da beyin sapı üzerindeki diğer merkezlerde fizyolojik bir tremorun (titreşim) sonucu olabilir. Vibrato yapabilmek için mükemmel bir kas uyumu gerekir. Vibrato amplitüd söz konusu olduğunda $\frac{1}{4}$ ile $\frac{3}{4}$ tonlar arasındaki vibrato normaldir. $\frac{1}{4}$ tonun altında ses mat, sert ve kötüdür. 1 tonun üstündeki vibratoda ise sesin sallanmasından söz edilebilir (Ömür, 2001).

Vibrato 16. yüzyıldan itibaren uzun sesleri süslemek amacıyla kullanılmaya başlanmıştır. Ünlü flüt virtüözü Quantz flütte üç değişik yoldan vibrato yapılabileceğini ileri sürmüştür.

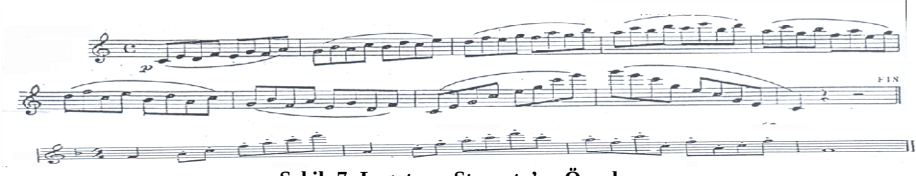
1. Hava basıncını diyafram yardımıyla güçlendirip, azaltma yoluyla yapılan vibrato.

2. Açık olan perdeleri parmaklarla kapayıp açarak sesin incelik kalınlaşmasıyla yapılan vibrato.

3. Gırtlaktan sesi değiştirerek “Hi” hecesi kullanımıyla yapılan vibrato.

Günümüzde en iyi ve doğal olan vibrato diyafram vibratosudur. Flütte vibrato yaklaşık olarak saniyede 4 ile 7 titreşim arasında gerçekleşmektedir; ancak müziğin temposuna göre sıklaşması veya yavaşlaması müzikal ifade ve yorum açısından gereklidir. Genel olarak vibrato flütçünün kendi içinde hissetmesi gereken bir olgudur. Her flütçünün kendine özgü bir vibrato tekniği vardır. Flütte en doğal vibrato diyaframdan alınan nefes ile oluşur (Akıncı, 1994).

Flüte yeni başlayan bir öğrenciye, ilk aşamada vibratolu ses üfletilmemelidir. Daha sonraki aşamalarda güzel bir ton sağlamak amacıyla uzun sesler üzerinde vibrato çalışmalarına ağırlık verilmelidir. Vibratolu ses üflerken dudak ve boğaz kesinlikle sıkılmamalı, vibrato tümüyle diyaframdan gelen hava ile doğal bir şekilde oluşturulmalıdır. Böylece belirli bir süre sonra vibrato tonun bir parçası haline gelecektir.

Şekil -7: Legato ve Staccato'ya Örnek

(Taffanel and Gaubert, 1923; 39,40)

Şekil -8: Tek Dil Tekniğine Örnek

(Taffanel and Gaubert, 1923; 14)

Çift Dil

te-ke-te
tü-kü-tü
de-ge-de
dü-gü-dü

Üçlü Dil

te-ke-te
tü-kü-tü
de-ge-de
dü-gü-dü

Şekil -9: Çift Dil ve Üç Dil Tekniğine Örnek

(Tatu, 2006; 38-39)

2.7. Flüt Dağarcığının İncelenmesi

Flüt çalmanın temelini diyafram ve nefes, duruş ve tutuş pozisyonları, dudak ve dil teknikleri oluşturmaktadır. Öğrenciye verilecek olan egzersiz, etüt ve eserlerle bu tekniklerin geliştirilmesi sağlanmalıdır.

Öğrenciye öğretilmesi gereken majör, minör ve makamsal diziler flüt öğretimi kapsamında önemli yer tutmaktadır. Öğrencinin farklı ton ve makamlarda etüt ve eserleri çalabilmesi için dizi çalışmalarının mutlaka uygulanması gerekmektedir. Öğrencinin becerisi ve seviyesi göz önünde tutularak on iki ton ve makamsal diziler kolaydan zora doğru çalışılmalı ve son aşamada kromatik dizi öğretimiyle öğrenme alanı tamamlanmalıdır. Öğrencinin flüt yaşantısını geliştirme sürecinde kazandırılan bilgi ve beceriler flüt için hazırlanmış kitaplarla desteklenerek bireyin flüt eğitimi açısından sınıf düzeyine uygun seviyeye getirilmesi amaçlanmalıdır. Flüt eğitiminin uygulanması aşamasında öğrenciye çaldırılacak etüt, eser ve teknik egzersizlerin seviyeye uygun olarak düşünülmesi gerekir. Flüt literatürünün çok geniş olması nedeniyle eğitimcilerin birçok seçeneği bulunmaktadır. Köhler, Gariboldi, Marcel Meyse, Emil Prill, Taffanel Gaubert, Altes gibi birçok egzersiz kitabı flüt eğitimi içerisinde kullanılabilecek ders kitaplarından bazılarıdır.

Barok dönemi, Klasik dönem ve Romantik dönem bestecilerine önem verilmeli ve öğrenci seviyesine uygun eserler seçilerek programlı olarak uygulanmalıdır. Ayrıca Çağdaş Türk Flüt Müziği Dağarcığı da incelenerek eserlerin seviyeye uygun şekilde uygulanması flüt eğitimi açısından flüt eğitim müziğinin zenginleşmesini sağlayıp, farklı bir boyut kazandıracaktır.

3. Sonuç ve Öneriler

3.1. Sonuç

Flüt eğitiminde hedeflenen amaçlara ulaşmak için öğrencinin kendine ait olan zamanını iyi değerlendirmesi, zihinsel ve ruhsal yönden çalgı çalmaya istekli olması ve eğitimci tarafından önerilen yöntemleri özen göstererek uygulaması gerekmektedir. Flüt öğrencisinin parmakları, dil, dudak, solunum yolları, omuz, dirsek vb. gibi fiziksel problemlerinin bulunmaması göz önünde bulundurulmalıdır. Eğitimcinin öğrenciyi iyi motive ederek çalgıyı sevdirmesi ve seviyesine uygun olarak vereceği etüt ve eserlerle çalgıyı ileri bir düzeye taşımasını sağlaması amaçlanmalı; dil, parmak, dudak egzersizleri, diyafram çalışmaları, doğru duruş ve doğru tutuş gibi temel konulara dikkat edilmelidir. Flütte legato, staccato, vibrato, tek dil, çift dil, üç dilde üçleme vb. teknik konulara önem verilmeli, on iki ton

makamsal dizi ve kromatik dizi çalışmaları uygulanarak öğrencinin flüt yaşıntısı ileri bir seviyeye getirilmelidir.

Flütte güzel ve doğru ses üretiminin sağlanması için diyafram nefesine önem verilmeli, temiz ve parlak bir ton oluşturmak amacıyla iyi odaklanmış hava akımı ve uzun ses çalışmalarına özen gösterilmelidir. Birinci, ikinci, üçüncü oktav sesleri, legato, staccato, vibrato, tek dil, çift dil, üç dilde üçleme gibi üfleme teknikleri sabırlı bir şekilde çalışılmalı, on iki ton, makamsal dizi ve kromatik dizi çalışmaları derslerde uygulanarak öğrencinin flüt yaşıntısı ileri bir seviyeye getirilmelidir. Flüt öğrencisinin öğrenci seviyesi göz önünde tutularak flüt için hazırlanan nefes, diyafram, parmak hızı ve teknik üflemleri geliştirecek etüt ve eserler özenle seçilerek çalışılmalıdır.

Flüt eğitimi alan bireyin sistemli, düzenli ve bilinçli çalışması ayrıca günlük egzersiz programı uygulamaları, eğitimcilerin öğrenciye iyi bir model olması ve öğrencilerin iyi motivasyon edilmesi gerekmektedir. Flütte temel beceriler ve üfleme tekniklerinin bireye kazandırılmasıyla bireyin flüt yaşıntısı ileri bir seviyeye getirilip müzikal gelişimini arttırmak amaçlanmalıdır.

3.2. Öneriler;

1. Eğitimcilerin daha sağlıklı bir yol izlemeleri için geçerliliği kanıtlanmış yeni yöntemleri takip etmeleri, yeniliklere açık olmaları ve bu konuda daha özenli davranmaları öğrenci başarısının artmasına yardımcı olacaktır.

2. Öğrencilere çalgılarında öğrenmeleri gereken temel teknik ve davranışların kazandırılmasına özen gösterilerek bu davranışların tam olarak kavratılması öğrencilerin flüt performanslarının daha verimli ve başarılı olması bakımından etkili olacaktır.

3. Öğrencilerin sorunlarını görmezden gelmeden zamanında önlemler alınması, çalgı çalma becerilerine bağlı olarak eksikliklerinin ve yetersizliklerinin araştırılması, yanlışların üzerinde durularak erken müdahale edilmesi öğrencinin flüt performansını ilerletmesi açısından etkili olacaktır.

4. Flüt eğitimcileri öğrencilerin fiziksel, kişisel ve bedensel özelliklerini düşünerek her öğrenciyi farklı bir birey olarak görüp tek tip eğitim yerine tutarlı, geliştirici ve anlayışlı yaklaşımlar sergilemelidir.

5. Eğitimcilerin öğrenciler için örnek bir model olması, onların motivasyonlarını üst seviyede tutarak kendilerini devamlı geliştirmelerini ve bunun

için çaba göstermelerini sağlaması, günlük egzersiz programları uygulaması öğrencilerin çalgısında ilerlemesi açısından etkili olacaktır.

6. Öğrencilerin, bireysel çalgı düzeylerini geliştirmeye yönelik sistemli, düzenli ve bilinçli çalışmalar yapması gelecekte mesleğini daha sağlıklı icra edebilmelerini sağlayacaktır.

7. Bireysel çalgı flüt eğitiminde flüt çalma tekniklerinin verimini arttırmak, öğrencilerin sağlıklı ve bilinçli ilerlemelerini sağlamak için dünya literatüründeki kaynaklardan mümkün olduğunca faydalanılması flüt eğitimi açısından etkili olacaktır.

KAYNAKÇA

AKINCI, ÇİLER. "Yan Flüt Tekniği ve Flüt Dağarının İncelenmesi", Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir, (1994).

AKKUŞ, RAMAZAN. "AGSL'nden Mezun Olan Öğrencilerin Öğrenci Giriş Davranışlarının Çalgı Eğitimi Bakımından Değerlendirilmesi", Birinci Ulusal AGSL Müzik Bölümleri Sempozyumu, Bursa, (1996).

BÜYÜKAKSOY, FERİDUN. Keman Öğretiminde İlkeler ve Yöntemler, Armoni Ltd. Ankara, (1997).

ÇİMEN, GÜL. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayfa 138, Ankara, (1994).

DURAL, TUĞÇE. "Yan Flüt Eğitiminde Diyafram Nefesinin Önemi ve Diyafram Nefesinin Türkiye'de Müzik Öğretmeni Yetiştiren Kurumlardaki Yan Flüt Dersi Öğretim Programlarındaki Yeri", Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, (2007).

DÜNDAR, MEHLİKA. Müzik Öğretmeni Yetiştirmede Alanda Eğitim. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, (2003).

EKEBALKAN, SEZİN. "Flüt Eğitiminde Çalışma Yöntemlerinin Teknik ve Pedagojik Açidan İncelenmesi", Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Müzik Ana Sanat Dalı, İzmir, (2007).

FENMEN, MİTHAT. "Müzikçinin El Kitabı", Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları, (1991).

GENÇEL, ÖZGE. “Müzik Öğretmeni Yetiştiren Kurumlarda Flüt Eğitimi Sürecinde Karşılaşılan Bedensel Rahatsızlıklar ve Öğrenci Başarısına Etkileri” Yüksek Lisans Tezi. Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı, Müzik Eğitimi Bilim Dalı. Bursa, (2005).

İLİK, AYDIN. “Ağaç Üflemeli Çalgılar Üzerine”, Birinci Ulusal Eğitim Sempozyumu, Marmara Üniversitesi, İstanbul, (1986).

İLİK, AYDIN. “Flüt Eğitimi”, Gazi Üniversitesi, Yayınlanmış El Kitabı, (1990).

MEB. Orta Öğretim Genel Müdürlüğü, “Türk ve Batı Müziği Çalgıları Dersi (Flüt) Öğretim Programı (9. , 10. , 11. ve 12. Sınıflar), (2006).

MEB. Orta Öğretim Genel Müdürlüğü, “Müzik İlköğretim 6-7-8 Öğretmen Kılavuz Kitabı”, Devlet Kitapları, Üçüncü Baskı, Saray Matbaacılık, Ankara, (2009).

ÖMÜR, MEHMET. “Sesin Peşinde”, Pan Yayıncılık, İstanbul, (2001).

PAUL TAFFENEL and PHILIPPE GAUBERT, (Paris: Alphonse Leduc) “Methode Complete de la Flute.” (1923).

PRILL, EMILL. “Schule Für Böhmflöte”, Zimmermann-Frankfurt, (yy.).

SOLUM, JOHN. “The Early Flute”, Clarendon Press, Oxford, (1992).

ŞENSOY, AYSUN. “Yan Flütün Tarihsel Gelişimi Üzerine Bir İnceleme”, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, (1997).

TANRIVERDİ, AYFER. “Güzel Sanatlar Liselerinin Müzik Bölümlerinde Uygulanan Çalgı Eğitimi ve Viyolanın Çalgı Eğitimi İçerisindeki Yeri” Mavi Nota Müzik ve Sanat Dergisi.16.Trabzon: Selva Yayıncılık, (1997).

TATU, GÜLŞEN. Flüt Metodu: Pan Yayıncılık, İstanbul, (2006).

TURGAY, HALİT. “Ton Geliştirmede İleri Teknikler (Flüt)”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, (1993).

TURGAY, HALİT. “Flüt Eğitimi Açısından Nüans Problemlerinin Çözümünde Teknik Boyutun Kavranmasının Önemi”, Sanatta Yeterlik Tezi, İstanbul, (2002).

UÇAN, ALİ. Müzik Eğitimi. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları, (1997).